

חינוך לחיים

פרשת ראה

טרם כניסתו של עם ישראל לארץ המובטחת פונה הקב"ה אל העם ואומר להם 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוסיכם אשר אנכי מצווה אתכם היום והקללה אם לא וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצווה אתכם היום

הדרכה זו נוגעת לעצם קיומנו הנצחי כיהודים כאן בעולם וע"כ יש להתבונן בתכניה כדי להפנים את מסריה. שואלים המפרשים במקום: א. מה פשר הציווי 'ראה' הרי לא רואים כאן כלום והיה מתאים יותר לומר 'שמעו'? וכן אם הפסוקים מדברים כהדרכה לדורות, מדוע נאמר שלוש פעמים תיבת 'היום'? וכן מדוע נוקטת לשון 'ברכה וקללה' ולא שכר ועונש? ומדוע בברכה נאמר 'אשר תשמעון' ובקללה נאמר 'אם תשמעון'? בעל הנהיגות שלום מסביר כאן יסוד חינוכי שהרי מאז בריאת האדם הראשון כל אדם הוא מיוחד במינו ויש לו שליחות מיוחדת ותיקון מיוחד כאן בעולם!! ומשום כך אין אדם אחד יכול לתקן את שחברו לא תיקן. לכל אחד יש תפקיד ויעוד בעולם. וכל אחד יכול וחייב לעשות דווקא את התפקיד המוטל עליו שלשם כך הוא נשלח לעולם.

על שליחות זו פותחת התורה בלשון 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' הציווי הוא על כלל השליחות המיוחדת של היהודי בעולמו, ולכן לשון התורה מוסבת על 'ברכה וקללה' ולא על 'שכר ועונש' וזאת מפני שכאן אנו עוסקים 'במהות' ולא 'בתוצאות'. השליחות של היהודי בעולמו הוא המהות של כל הוויתו בעולם, וכאשר היהודי זוכה לבצע את שליחותו כראוי, חיוו הם ברכה, כי יש לו יעד בחייו, הוא מתקדם צעד אחר צעד, ובכל צעד הוא מבין שהוא בשליחות בעולם הנסיונות והתלאות.

יש זמנים שב'ה הכל מסתדר וטוב לו, אולם יש זמנים שהאדם נתקל בקשיים ונסיונות מורכבים, אך זאת אופיה של השליחות להתמודד ולהתקדם, וכשיש דרך ויעד, לכל רגע מהחיים יש משמעות. וזו היא הברכה – חיים של טעם ומשמעות. כאשר אדם נמנע מביצוע שליחותו בעולם, חיוו הם חיים של קללה, חיים של סבל ושיעמום אחד גדול, מכיוון שהוא עובד ועמל בכל שבעים שנותיו בכיוון ההפוך...

הקב"ה שהוא טוב והמיטיב, ברא את העולם כדי להעניק מטובו לברואים, ומזמין לאדם את התנאים הכי מתאימים לו כדי לקיים את שליחותו בעולם. אולם על האדם מוטל להתבונן!! – 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' – תראה ותתבונן בכישורים שנתנו לך, בתנאים הסביבתיים שאתה נמצא, מתוכם ורק מתוכם אתה אמור לצמוח, לגדול, ולהתמודד בביטוי כוחותיך כאן בעולם. כוחות אלו ניתנו לו לאדם במטרה שעל ידם יגשים את ייעודו. וזה ביאור 'אשר תשמעו' ולא 'אם תשמעו' כי אצל הקב"ה הדבר לא תלוי בתנאים מקדימים, והוא נותן לכל אדם את כל התנאים שיאפשרו את מילוי שליחותו בעולם. כאשר האדם מרוצה מתפקידו, ומשתמש עם אותם כוחות בעולמו, אז הוא יראה את הברכה בעיניו. אך 'אם לא תשמעו' אם תציבו 'תנאים' להצלחתכם הרחנית... שרק אם יהיה לנו כך וכך, אז נוכל לנצל את כוחותינו... על זה נאמר 'והקללה אם לא תשמעו'. והסוד לדעת מה תפקיד האדם בעולמו? אומרים המפרשים שהדבר שהכי קשה לך, שהיצר הרע משקיע את כל כוחותיו בזה להכשיל אותך, שאתה נדרש להגיע למסירות נפש כדי לגבור עליו, זהו הסימן והאות שבעבור זה ירדת לעולם!!! זו היא השליחות שלך!!!

ומדוע מוזכר שוב ושוב 'היום'? ללמדנו הכלל מה הדבר הכי חשוב שצריך לעשות? והתשובה: 'מה שצריך לעשות' 'כעת' זהו החשוב ביותר!! כי לכל מצווה יש את זמנה, ויהודי צריך לקיימה מיידית!! וכידוע על הפס' 'צא הלחם העמלק מחר' המלחמה בקליפות עמלק היא ב'מחר', בדחינות ההורסת כל חלקה טובה. מצווה – נסיון – שליחות הבאה לידך אל תחמיצנה! ולכן מצווה התורה את היהודי הרוצה להגיע למשהו בחיים 'עליך לזכור דבר אחד בלבד, את הדבר שמוטל עליך לעשות היום, עשה מיד!! היום!!

כפי שהתבטא רבינו נחמן מברסלב ז"ע: יהודי צריך להתעלם משני ימים מחייו, והם: 'מחר' ו'אתמול'. כי כך דרכו של היצר הרע ברצותו למנוע את היהודי מלבצע את תפקידו, או שהוא מראה לו את יום האתמול, כלומר, המבט על העבר העגום שבחייו, המעיד שהוא לא מסוגל לכלום. או שהוא מראה לו את יום המחר, כלומר, היום תמשיך לישון, ומחר כבר תשתפר ותהיה יהודי טוב.

וכפתגם הידוע: 'חיה, ונצל כל יום כאילו זה ימך האחרון, כי יום אחד זה הרי יהיה נכון...'. קח את 'היום' בשתי ידייך, ונצל כל רגע מימי חייך. עלה על המסלול היהודי עם כישוריך, כוחותיך, מקומך, ומעמך. וכוון אותך לשליחות שהוטלה עליך בעולם הזה. בהצלחה!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת ראה

הפרשה פותחת 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם'. האור החיים הקדוש מדקדק מה תוספת יש בפתיחה זו: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', והרי יכול היה משה רבינו לקצר בלשונו ולומר 'ראה אנכי נותן לפניכם את הברכה אשר תשמעו והקללה אם לא תשמעו'?

יתכן לומר, שהתורה מלמדת אותנו שהבחירה בין ברכה לקללה אינה מאורע חד-פעמי אלא ענין תמידי שלעולם אינו פוסק. אילו הפסוק היה מקצר 'ראה אנכי נותן לפניכם את הברכה אשר תשמעו' ניתן היה לחשוב שדי לו לאדם לבחור בטוב פעם אחת וכבר סלולה בפניו הדרך לכל ימי חייו, ממנה לא יזוז ואותה לא יטוש.

בכדי לשלול מחשבה מוטעית זו באה הפתיחה 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', ולהדגיש שהבחירה בין הטוב והרע הינה עניין יום-יומי שלעולם אינו מסתיים, כעדות חכמינו ז"ל שהיצר הרע נולד עם האדם וגדל עמו כל ימיו, מנערותו ועד זקנותו, אם מצא בתוך שבעים הוא מפילו, בתוך שמונים הוא מפילו. 'יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום' ולעולם אינו חדל מלהעמיד בפניו נסיונות חדשים ופיתויים מתחלפים, ומצווים אנו לעמוד על המשמר ולבחור בטוב. עם זאת, לצד הנסיונות התמידיים הבלתי פוסקים, שומה עלינו לדעת שככל שאנו מוסיפים להתגבר על היצר מחלישים אנו בכך את כוחו בנסיונות הבאים.

בפרשתנו נכתבו האזהרות לבל נאכל דם, והאריכה התורה לכתוב שלושה פסוקים בעניין זה 'רק חזק לבלתי אכל הדם וגו', לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריו כי תעשה הישר בעיני ה'". מבאר הפנים יפות, שבתחילה צריך חיזוק גדול כדי שנוכל להתגבר על פיתוי היצר, ואם על אכילת דם העידו חז"ל במכות כג: שנפשו של אדם קצה ממנו, הרי שרתיחת הדם המביאה את האדם לידי תאוות גשמיות קיימת אצל כל אחד ואחד, ועל כך נאמר 'רק חזק לבלתי אכל הדם' שדרושה לכך התחזקות יתירה. והאדם שגובר פעם אחת ועומד בנסיון, כאשר בא לפניו נסיון שני נקל לו לעמוד איתן ולהתגבר מבלי שיצטרך לחיזוק גדול ורב, ועל כך מלמד הפסוק השני 'לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים' - כשם שאין אדם מקפיד על שפיכת מים כך לא ירגיש הפסד והחמצה כשמונע עצמו מללכת אחר פיתוי היצר. על הפעם השלישית שהיצר בא למכור לו 'סחורתו' נאמר 'לא תאכלנו וגו' כי תעשה הישר בעיני ה', שדרך זו של הימנעות משמיעה בקול היצר נעשית אצלו כדרך ישירה וסלולה, והיא חביבה ורצויה בעיניו.

חז"ל אמרו בקידושין כ. על אדם שעבר עבירה ושנה בה שנעשית לו כהיתר, 'קל וחומר במידה טובה מרובה כשיכבוש אותו פעם אחד ופעם שני יקל לו, ובפעם שלישית כבר נתהפך הרע לטוב ועושה המצווה בדרך הישר, כלשון הפנים יפות. ואם אמנם נסיונות היצר לעולם אינם פוסקים ותמיד הוא מנסה להפיל את האדם ברשתו, עם זאת ההתגברויות התמידיות מחלישות את כוח היצר ומסייעות ביד האדם לשמור משמרת ולעבוד עבודת ה'.

יתירה מזו למדנו מדברי חכמינו ז"ל שאמרו במכות 'ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר - 'למען ייטב לך ולבניך אחריו', גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות'. 'שיזכה לו ולדורותיו' אין הכוונה רק שהפורש מפיתוי היצר עומדת הזכות בשמי מרום לו ולדורותיו אחריו, אלא ללמדנו בא שכל התגברות ועמידה בנסיון מעניקים כוח וסיוע לעמוד בגבורה בנסיונות הבאים, ולא 'לו' בלבד אלא אף לדורותיו ולדורות דורותיו אחריו עומד כוח זה למגן וצינה.

וכשם שבכוח ההתגברויות שלנו אנו מסייעים לדורות הבאים, כך עומדים לנו לעזר ולסעד מסירות נפשם של אבותינו. על הפסוק 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', מביא רש"י דברי הספרי 'וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב'. ולשון רש"י דורשת הבנה, הן אמת שהאבות הם אלו שבנו את המקדש, אבל הלא התורה מזהירה את ישראל בשעה שהמקדש עדיין עומד על תילו לבל יחטאו, ומדוע לא כתב בפשטות ש'יגרמו עונותיכם למקדשכם שיחרב'?

לדברינו נאמר שאזהרת התורה נאמרה גם לאחר החורבן, ואם אמנם בית המקדש חרב, אבל 'מקדש אבותיכם' - כוח הקדושה שיש בידינו מאבותינו, צדיקים גדולים לצד פשוטי בני ישראל, שעמדו בעוז ובגבורה מול פיתוי היצר - כוח זה קיים לעולמי עד. על כך מזהירה התורה 'לא תעשו כמעשיהם', והזהרו ש'לא יגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם' - לאותו כוח של קדושה שירושה היא לנו מאבותינו, 'שיחרב', חס ושלום. נדע ונתבונן, שמקדש אבותינו מסייע בעדנו במלחמתנו עם היצר, ובידינו הדבר להוסיף כוח ואומץ למקדש זה למען יעמוד לזכות - לנו ולדורותינו.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com